

รายงานการตรวจสอบเฉพาะเรื่อง
เรื่องระบบงานในการให้บริการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า
ที่อ้างอิงหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแบบรายใหญ่ (SSF Block Trade)

เพียงวันที่ 31 มีนาคม 2564

ข้อมูล ณ วันที่ 27 ธันวาคม 2564

สารบัญ

วัตถุประสงค์	1
ความเป็นมา	1
ขอบเขตการตรวจสอบ	2
สรุปภาพรวมการตรวจสอบ	2
ระบบการรับและส่งคำสั่งซื้อขาย	2
ระบบการบริหารความเสี่ยง	4
การกำกับดูแลและตรวจสอบ	7
การจัดการเรื่องร้องเรียน	9

การตรวจสอบเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับระบบงานในการให้บริการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ที่อ้างอิงหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแบบรายใหญ่ (SSF Block Trade)

วัตถุประสงค์

การตรวจสอบครั้งนี้ เป็นการประเมินการปฏิบัติงานเฉพาะเรื่อง (theme inspection) เกี่ยวกับระบบงานในการให้บริการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่อ้างอิงหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (“Single Stock Futures: “SSF”) แบบรายใหญ่ (“SSF Block Trade”) ของบริษัทหลักทรัพย์ (“บล.”) รวมจำนวน 11 แห่ง¹ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มั่นใจว่า บล. มีระบบในการควบคุมความเสี่ยงมิให้มีการนำธุรกรรม SSF Block Trade ไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม หรือกระทำการทุจริตที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกค้าหรือ บล. รวมทั้งเพื่อสื่อสารแนวทางการบริหารความเสี่ยงและการกำกับดูแลตรวจสอบที่ดีเพื่อให้บริษัทมีแนวทางในการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน

ความเป็นมา

จากกรณีมีข้อร้องเรียนและข่าวตามสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม SSF Block Trade โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (“สำนักงาน ก.ล.ต.”) พบกรณีผู้แนะนำการลงทุน (“ผู้แนะนำฯ”) ใช้บัญชีเงินลงทุนของบริษัทส่งคำสั่งซื้อขาย SSF Block Trade โดยไม่มีที่มาคำสั่งซื้อขายจากลูกค้า และนำผลขาดทุนมาไว้ในบัญชีลูกค้า ซึ่งมีการทำธุรกรรมที่เชื่อมโยงกับ บล. หลายแห่ง

นอกจากนี้ ในระยะหลังปริมาณการซื้อขาย SSF มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น² จึงมีประเด็นเกี่ยวกับความเพียงพอของระบบงานรองรับการทำธุรกรรม SSF Block Trade ของ บล. แต่ละแห่งว่า มีระบบในการจัดการและควบคุมความเสี่ยงของธุรกรรมอย่างรัดกุมหรือไม่ และมีการให้บริการ SSF Block Trade ในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกค้าหรือ บล. หรือไม่

¹ (1) บริษัทหลักทรัพย์ เกียรตินาคินภัทร จำกัด (มหาชน) (2) บริษัทหลักทรัพย์ หยวนต้า (ประเทศไทย) จำกัด (3) บริษัทหลักทรัพย์ เจพีเอ็มอีแอก (ประเทศไทย) จำกัด (4) บริษัทหลักทรัพย์ เมย์แบงก์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) (5) บริษัทหลักทรัพย์ เคจีไอ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) (6) บริษัทหลักทรัพย์ บัวหลวง จำกัด (มหาชน) (7) บริษัทหลักทรัพย์ คิงส์ฟอร์ด จำกัด (มหาชน) (8) บริษัทหลักทรัพย์ ซีจีเอส-ซีไอเอ็มบี (ประเทศไทย) จำกัด (9) บริษัทหลักทรัพย์ กลสิกรไทย จำกัด (มหาชน) (10) บริษัทหลักทรัพย์ ฟิลลิป (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) และ (11) บริษัทหลักทรัพย์ เคทีบีเอสที จำกัด (มหาชน)

² จากข้อมูลปริมาณการซื้อขาย SSF ใน TFEF พบว่า ปี 2563 มีปริมาณการซื้อขาย SSF ทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากปี 2556 ถึงร้อยละ 463 (ปี 2556 มีปริมาณการซื้อขาย SSF ทั้งหมด 8.4 ล้านสัญญา ขณะที่ปี 2563 มีปริมาณการซื้อขาย SSF ทั้งหมด 47.4 ล้านสัญญา) ซึ่งในปี 2563 มีสัดส่วนการซื้อขาย SSF ที่เป็นผู้ลงทุนในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 47.2 ผู้ลงทุนสถาบันในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 44.5 และผู้ลงทุนต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 8.3 ทั้งนี้ ปริมาณการซื้อขาย SSF ทั้งหมดในปี 2563 มาจากการซื้อขาย SSF Block Trade ร้อยละ 95.4

ขอบเขตการตรวจสอบ

การตรวจสอบนี้เป็นการตรวจสอบเฉพาะเรื่อง (theme inspection) เกี่ยวกับระบบงานในการให้บริการ SSF Block Trade ของ บล. จำนวน 11 แห่ง โดยเป็น บล. ที่มีปริมาณการซื้อขาย SSF ในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี 2563 สูงสุด 10 อันดับแรก หรือเป็น บล. ที่อาจมีความเกี่ยวข้องกับกรณีข่าวการทำธุรกรรม SSF Block Trade ตามที่กล่าวข้างต้น โดยให้ความสำคัญกับระบบงานที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ระบบการรับและส่งคำสั่งซื้อขาย ระบบการบริหารความเสี่ยง การกำกับดูแลและตรวจสอบ และการจัดการเรื่องร้องเรียน ทั้งนี้ มีขอบเขตข้อมูลที่ตรวจสอบระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2564 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดเหตุการณ์ตามข่าว

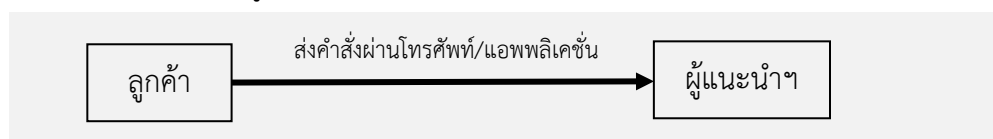
สรุปภาพรวมผลการตรวจสอบ

บล. ทั้ง 11 แห่ง ให้ความสำคัญและมีการดำเนินการกับระบบงานที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ระบบการรับและส่งคำสั่งซื้อขาย ระบบการบริหารความเสี่ยง การกำกับดูแลและตรวจสอบ และการรับเรื่องร้องเรียน เหมาะสมกับรูปแบบการประกอบธุรกิจ SSF Block Trade ของตนเอง โดยสามารถสรุปภาพรวมแต่ละระบบงานได้ดังนี้

1. ระบบการรับและส่งคำสั่งซื้อขาย

บล. ทั้ง 11 แห่ง กำหนดให้ลูกค้าที่จะทำธุรกรรม SSF Block Trade ต้องมีการทำสัญญาหรือลงนามในข้อตกลงเกี่ยวกับการซื้อขายในลักษณะ Block Trade ก่อนทำธุรกรรมครั้งแรก และต้องมีหลักฐานที่มาคำสั่งซื้อขายของลูกค้าทุกรายการ รวมทั้งในการทำธุรกรรม SSF Block Trade ต้องมีการ hedging อย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับการเปิดฐานะ SSF เพื่อทำ SSF Block Trade กับลูกค้า (“fully hedging”) เท่านั้น นอกจากนี้ยังจัดให้มีระบบในการรับและส่งคำสั่งที่เหมาะสมกับแต่ละรูปแบบการประกอบธุรกิจ SSF Block Trade และกำหนดวิธีการควบคุม (“control”) ในแต่ละขั้นตอน โดยสรุปได้ดังนี้

(1) การรับคำสั่งซื้อขายจากลูกค้า

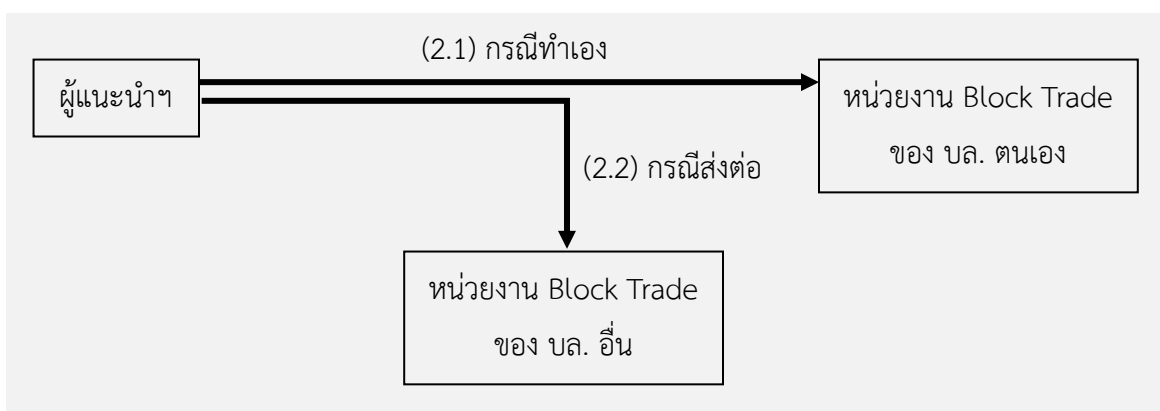
บล. ทั้ง 11 แห่ง กำหนดให้มีช่องทางในการรับคำสั่ง SSF Block Trade 2 ช่องทาง ได้แก่ (1) โทรศัพท์ที่มีการบันทึกเสียง และ (2) แอปพลิเคชัน (“application”) และมีการกำหนด control ในการรับคำสั่งซื้อขายจากลูกค้ากรณีส่งคำสั่งผ่านโทรศัพท์ โดยกำหนดให้ผู้แนะนำฯ ที่รับคำสั่งซื้อขาย SSF Block Trade ต้องได้รับความเห็นชอบเป็นผู้แนะนำฯ ด้านสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (“สัญญาฯ”) ส่วน control กรณีส่งคำสั่งผ่าน application ผู้ใช้งานต้องสมัครเข้าใช้งาน โดยใช้อีเมลของ บล. เพื่อยืนยันตัวตนของผู้ใช้งานก่อน

นอกจากนี้ สำหรับ บล. ที่มีรูปแบบการประกอบธุรกิจแบบเข้าเป็นคู่สัญญา SSF กับลูกค้า และมีการซื้อหรือขายหุ้นอ้างอิงเพื่อป้องกันความเสี่ยง (“hedging”) ก่อนที่จะดำเนินการเข้าเป็นคู่สัญญา SSF

กับลูกค้า (เรียกรูปแบบนี้ว่า “ทำเอง”) หรือไม่เข้าเป็นคู่สัญญา SSF กับลูกค้าเอง แต่จะส่งต่อให้ บล. อื่น เข้าเป็นคู่สัญญา SSF กับลูกค้าตน (เรียกรูปแบบนี้ว่า “ส่งต่อ”) ยังกำหนดให้ผู้แนะนำฯ มีหน้าที่พิจารณาความเพียงพอของมูลค่าเงินหลักประกันส่วนเกิน (excess equity) และวงเงินซื้อขายของลูกค้า ตรวจสอบหุ้นอ้างอิงว่าอยู่ในรายชื่อหุ้นที่บริษัทกำหนดไว้ รวมถึงตรวจสอบว่ามีการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงเกี่ยวกับการซื้อขายในลักษณะ Block Trade ทั้งนี้ กรณีส่งคำสั่งผ่าน application ระบบจะตรวจสอบข้อมูลข้างต้นโดยอัตโนมัติ

(2) การส่งคำสั่งไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำธุรกรรม SSF Block Trade

(“หน่วยงาน Block Trade”)

(2.1) กรณีทำเอง

บล. กำหนดให้หน่วยงาน Block Trade ต้องรับคำสั่งจากผู้แนะนำฯ ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น และต้องทำการซื้อหรือขายหุ้นอ้างอิงเพื่อป้องกันความเสี่ยงแบบ fully hedging ทุกรายการก่อนทำรายการ SSF Block Trade รวมทั้งมีการติดตามความเสี่ยงของธุรกรรม SSF Block Trade ทุกสิ้นวัน (รายละเอียดตามข้อ 2.2.1)

(2.2) กรณีส่งต่อ

บล. กำหนดให้หน่วยงาน Block Trade หรือผู้แนะนำฯ ของตนเอง เป็นผู้ส่งคำสั่ง SSF Block Trade ไปยัง บล. อื่น โดยกำหนดให้ผู้ที่สามารถส่งคำสั่งจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับอนุญาตตามรายชื่อที่ปรากฏบนเว็บไซต์ของชมรมผู้ประกอบการธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Future Industry Club : “FI Club”) หรือเป็นบุคคลตามบันทึกข้อตกลงการทำธุรกรรม SSF block trade (MOU) ระหว่าง บล. กับ บล. อื่น (“authorized person”) โดยสามารถส่งคำสั่งผ่านโทรศัพท์ที่มีการบันทึกเสียง หรือผ่าน application สำหรับกรณีที่ส่งคำสั่งผ่าน application นั้น จะต้องสมัครโดยใช้อีเมลของ บล. เท่านั้น เพื่อยืนยันตัวตนของผู้ใช้งาน ทั้งนี้ สำหรับ บล. ที่มีรูปแบบการประกอบธุรกิจแบบรับเข้าเป็นคู่สัญญา SSF ตามที่ บล. อื่นส่งต่อมา และมีการ hedging (เรียกรูปแบบนี้ว่า “รับทำ”) มีการกำหนดให้ตรวจสอบว่า ผู้ส่งคำสั่งต้องเป็น authorized person เช่นกัน

2. ระบบการบริหารความเสี่ยง

2.1 วิธีการบริหารความเสี่ยง

บล. ทั้ง 11 แห่ง มีเครื่องมือการบริหารความเสี่ยงและมีการติดตามความเสี่ยงตามสมควร เหมาะสมกับรูปแบบการประกอบธุรกิจ โดยมีการบริหารความเสี่ยง 2 เรื่องที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารความเสี่ยง บัญชีเงินลงทุนของบริษัท และการบริหารความเสี่ยงบัญชีลูกค้า ดังนี้

(1) การบริหารความเสี่ยงบัญชีเงินลงทุนของบริษัท (Proprietary Portfolio Risk Management Tools) มีจำนวน 7 เครื่องมือหลัก ได้แก่

(1.1) SSF outstanding limit คือ การกำหนดมูลค่าคงค้างของสถานะเทียบเท่าหุ้นของ SSF สูงสุด หรือปริมาณ SSF คงค้างสูงสุดที่บัญชีเงินลงทุนของบริษัทสามารถถือครองได้ ณ สิ้นวัน โดย บล. ส่วนใหญ่ กำหนดมูลค่าดังกล่าวตามปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับหุ้นอ้างอิง เช่น กลุ่มหุ้นที่อยู่ในดัชนี SET50 หรือนอกดัชนี SET50 อัตราการหมุนเวียนการซื้อขาย (“turnover ratio”) มูลค่าตามราคาตลาด (market capitalization) ปริมาณหรือมูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยในอดีต และมูลค่าหุ้นจดทะเบียนชำระแล้ว เป็นต้น ส่วนบางแห่งกำหนดเป็น ร้อยละของปริมาณการถือครอง SSF สูงสุดของผู้ลงทุนตามที่ TFEX กำหนด (Position Limit)

(1.2) Underlying hedging mismatch คือ การติดตามความไม่สอดคล้องระหว่างการ hedging และการเปิดฐานะ SSF เพื่อทำ SSF Block Trade กับลูกค้า (“mismatch”) ณ สิ้นวัน เช่น มีการ hedging แต่ไม่มีรายการเปิดฐานะ SSF หรือมีการเปิดฐานะ SSF แต่ไม่มีการ hedging เป็นต้น โดย บล. บางแห่งติดตามจากสรุปรายการซื้อขายสุทธิ ณ สิ้นวัน และบางแห่งติดตามจากค่า Delta³ ซึ่งหากพบ รายการในลักษณะ mismatch บล. ทั้ง 11 แห่ง จะกำหนดให้ฝ่ายบริหารความเสี่ยงมีหน้าที่หาสาเหตุของ รายการดังกล่าวและรายงานต่อผู้บริหารระดับสูงหากเป็นรายการที่มีความผิดปกติ

นอกจากนี้ บล. ที่มีรูปแบบการประกอบธุรกิจแบบทำเองหรือรับทำยังกำหนด แนวทางการปฏิบัติงานว่า ต้องทำการ hedging ให้ครบถ้วนตามคำสั่งของลูกค้าก่อนเท่านั้น แล้วจึงดำเนินการ เปิดฐานะ SSF เพื่อทำ SSF Block Trade กับลูกค้าได้ หากไม่สามารถ hedging ได้ครบตามคำสั่งของลูกค้า ภายในวันเดียวกัน ต้องรีบดำเนินการ hedging ให้ครบภายในวันถัดไป

(1.3) Portfolio credit limit คือ การกำหนดวงเงินซื้อขายสูงสุดของบัญชีเงินลงทุน ของบริษัท เพื่อควบคุมมิให้บัญชีเงินลงทุนของบริษัทมีการซื้อขายเกินวงเงินดังกล่าวในช่วงเวลาระหว่างวัน

³ Delta ในบริบทนี้ หมายถึง หน่วยการวัดมูลค่าสุทธิระหว่างมูลค่าสถานะเทียบเท่าหุ้นของ SSF กับมูลค่าหุ้นอ้างอิงที่มีการ hedging โดยมูลค่า สถานะเทียบเท่าหุ้นของ SSF กรณีมีฐานะ long จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าหุ้นอ้างอิง ขณะที่มูลค่าสถานะเทียบเท่าหุ้นของ SSF กรณีมีฐานะ short จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับมูลค่าหุ้นอ้างอิง

ไปจนถึงสิ้นวัน โดย บล. บางแห่งกำหนดเป็นวงเงินซื้อขายรวมทุกบัญชีเงินลงทุนของบริษัท บางแห่งกำหนดเป็นวงเงินซื้อขายแยกตามวัตถุประสงค์ในการลงทุน เช่น วงเงินสำหรับบัญชีเงินลงทุนของบริษัทเพื่อ hedging และวงเงินสำหรับบัญชีเงินลงทุนของบริษัทเพื่อซื้อหรือขาย SSF เป็นต้น และบางแห่งกำหนดเป็นวงเงินสำหรับบัญชีเงินลงทุนของบริษัทเพื่อเปิดฐานะ long SSF และ short SSF แยกจากกัน

(1.4) Delta limit คือ การกำหนดมูลค่าสุทธิสูงสุดระหว่างมูลค่าสถานะเทียบเท่าหุ้นของ SSF และมูลค่าหุ้นอ้างอิงในบัญชีเงินลงทุนของบริษัท โดยกำหนดเป็น Delta limit ของบัญชีเงินลงทุนของบริษัททุกบัญชีรวมกัน

(1.5) Stop loss limit คือ การกำหนดมูลค่าผลขาดทุนสุทธิสูงสุดของบัญชีเงินลงทุนของบริษัททุกบัญชีรวมกัน โดย บล. แต่ละแห่งกำหนดช่วงเวลาที่ใช้ในการติดตามที่แตกต่างกัน เช่น รายวัน รายเดือน รายปี เป็นต้น

(1.6) Value at Risk (VaR) limit คือ การกำหนดมูลค่าผลขาดทุนสูงสุดที่อาจเกิดขึ้นจากการลงทุนของบัญชีเงินลงทุนของบริษัททุกบัญชี เมื่อราคาหุ้นเปลี่ยนแปลงไป

(1.7) Counterparty limit คือ การกำหนดมูลค่าการมีฐานะคงค้างกับ บล. อื่น สูงสุด โดยมีเฉพาะ บล. ที่มีรูปแบบการประกอบธุรกิจแบบส่งต่อคำสั่ง SSF Block Trade ของลูกค้าตนเองไปยัง บล. อื่น เพื่อให้รับเป็นคู่สัญญา หรือรับคำสั่งจาก บล. อื่น เพื่อเป็นคู่สัญญา SSF Block Trade กับลูกค้าของ บล. อื่น บางแห่งเท่านั้นที่มีการใช้เครื่องมือการบริหารความเสี่ยงนี้

(2) การบริหารความเสี่ยงบัญชีลูกค้า (Client's exposure risk management)
มีจำนวน 3 เครื่องมือหลัก ได้แก่

(2.1) Collateral maintenance คือ การติดตามความเพียงพอของหลักประกันในบัญชีของลูกค้า และติดตามกระบวนการเรียกหลักประกันเพิ่มหรือบังคับปิดฐานะสัญญาฯ ของส่วนงานที่รับผิดชอบเมื่ออัตราหรือมูลค่าหลักประกันของลูกค้าลดลงต่ำกว่าอัตราหรือมูลค่าหลักประกันรักษาสภาพ (maintenance margin) ทั้งระหว่างวันและสิ้นวัน เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของชมรมผู้ประกอบการธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Future Industry Club) จึงมีความแตกต่างกับ บล. ที่เป็นข่าว ที่มีการช่วยเหลือลูกค้าในการเลี่ยงการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเรียกและการวางหลักประกันเพิ่มในการซื้อขายสัญญาฯ

(2.2) Credit limit คือ การกำหนดวงเงินซื้อขายสูงสุดที่ลูกค้าแต่ละรายสามารถซื้อขายสัญญาฯ ได้ เพื่อควบคุมมิให้ลูกค้ามีการซื้อขายเกินวงเงินดังกล่าวในช่วงเวลาระหว่างวันไปจนถึงสิ้นวัน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับฐานะทางการเงินของลูกค้า

(2.3) SSF outstanding limit คือ การกำหนดมูลค่าคงค้างของสถานะเทียบเท่าหุ้นของ SSF สูงสุดที่บัญชีลูกค้าแต่ละรายสามารถถือครองได้ ณ สิ้นวัน (บางแห่งมีการควบคุมระหว่างวัน) โดยกำหนดมูลค่าดังกล่าวตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหุ้นอ้างอิง เช่น กลุ่มหุ้นที่อยู่ในดัชนี SET50 หรือนอกดัชนี SET50 turnover ratio ปริมาณหรือมูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยในอดีต และมูลค่าหุ้นจดทะเบียนชำระแล้ว เป็นต้น

ทั้งนี้ ในภาพรวมเห็นว่า เครื่องมือการบริหารความเสี่ยงธุรกรรม SSF Block Trade ที่จำเป็นสำหรับการบริหารความเสี่ยงของบัญชีเงินลงทุนของบริษัท คือ (1) SSF outstanding limit เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจำกัดฐานะการถือครอง SSF ของบัญชีเงินลงทุนของบริษัทไม่ให้เกินศักยภาพที่ บล. สามารถรับได้ และ (2) Underlying hedging mismatch หรือ Delta limit เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดและป้องกันการเกิดรายการ mismatch และจำกัดความเสี่ยงจากการมีฐานะด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป ส่วนเครื่องมือการบริหารความเสี่ยงที่จำเป็นสำหรับการบริหารความเสี่ยงของบัญชีลูกค้า คือ (1) Collateral maintenance เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยจำกัดผลขาดทุนและฐานะการถือครองของลูกค้า และช่วยให้ลูกค้าสามารถดำรงหลักประกันเพียงพอตามเกณฑ์ที่ทางการกำหนด และ (2) Credit limit เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยจำกัดการเปิดฐานะ SSF ของลูกค้าไม่ให้เกินศักยภาพทางการเงินของลูกค้า โดยจากการตรวจสอบพบว่า **บล. ทั้ง 11 แห่ง มีเครื่องมือการบริหารความเสี่ยง SSF Block Trade เพียงพอ**

2.2 การรายงานการบริหารความเสี่ยง

บล. มีการรายงานการบริหารความเสี่ยงของธุรกรรม SSF Block Trade ต่อคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Committee : “RMC”) หรือผู้บริหารระดับสูงที่ได้รับมอบหมาย โดยกำหนดรอบการรายงานไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน รายไตรมาส และรายครึ่งปี โดย บล. ส่วนใหญ่มีการรายงานการบริหารความเสี่ยงเป็นแบบรายวัน⁴ ให้กับผู้บริหารระดับสูงที่ได้รับมอบหมาย รับทราบเพื่อติดตามอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีการรายงานการบริหารความเสี่ยงในเรื่องสำคัญดังนี้

(1) การบริหารความเสี่ยงบัญชีเงินลงทุนของบริษัทตามหลักเกณฑ์ที่ บล. กำหนด ได้แก่ SSF outstanding limit Underlying hedging mismatch Portfolio credit limit Delta limit VaR limit Stop loss limit และ Counterparty limit

(2) การบริหารความเสี่ยงบัญชีลูกค้าตามหลักเกณฑ์ที่ บล. กำหนด ได้แก่ Collateral maintenance Credit limit และ SSF outstanding limit

⁴ ฝ่ายบริหารความเสี่ยงรายงานเรื่องการบริหารความเสี่ยงให้ผู้บริหารระดับสูงที่ได้รับมอบหมายผ่านทางอีเมลทุกสิ้นวัน

สำหรับ บล. ที่มีรูปแบบการประกอบธุรกิจแบบส่งต่อ จะมีการรายงานเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงบัญชีลูกค้านั้น เนื่องจากไม่มีบัญชีเงินลงทุนของบริษัทเพื่อทำการ hedging

นอกจากนี้ บล. ส่วนใหญ่กำหนดว่า หากฝ่ายบริหารความเสี่ยงตรวจพบความผิดปกติในการทำธุรกรรม SSF Block Trade หรือไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ บล. กำหนด จะต้องมีการรายงานให้ผู้บริหารระดับสูงที่ได้รับมอบหมายรับทราบเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสม เช่น กำหนดให้หน่วยงาน Block Trade ชี้แจงความผิดปกติที่เกิดขึ้นให้ฝ่ายบริหารความเสี่ยงทราบ หรือกำหนดให้หน่วยงาน Block Trade ดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จภายในวันถัดไป หรือขอคำแนะนำจาก RMC หรือบริษัทแม่ เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินการแก้ไขต่อไป เป็นต้น

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการรายงานและการติดตามการบริหารความเสี่ยงของ บล. หนึ่งแห่ง ที่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้บริหารรับทราบและติดตามการบริหารความเสี่ยงตามที่ บล. กำหนดได้ โดย บล. ดังกล่าวมีการรายงานเพียงสถานะคงค้าง (open interest) ของ SSF ในบัญชีเงินลงทุนของบริษัท ให้ประธานเจ้าหน้าที่บริหารรับทราบเป็นรายสัปดาห์เท่านั้น แต่ไม่มีการรายงานการบริหารความเสี่ยงจากการติดตามและควบคุมสถานะเทียบเท่าหุ้นของ SSF ในบัญชีเงินลงทุนของบริษัทและบัญชีลูกค้านั้น ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการบริหารความเสี่ยงที่ บล. ดังกล่าวกำหนด รวมทั้งไม่มีการสอบทานการทำงานของฝ่ายบริหารความเสี่ยง

3. การกำกับดูแลและตรวจสอบ

บล. แต่ละแห่ง มีการกำกับดูแลและตรวจสอบระบบงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรม SSF Block Trade ในเรื่องที่สำคัญ ดังนี้

(1) การตรวจสอบเกี่ยวกับที่มาคำสั่งของลูกค้าที่ทำธุรกรรม SSF Block Trade

มีการสุ่มตรวจสอบที่มาคำสั่งซื้อขาย SSF Block Trade ของลูกค้าตามรอบการตรวจสอบที่ บล. แต่ละแห่งกำหนด เช่น รายเดือน รายไตรมาส รายปี เป็นต้น โดย บล. ส่วนใหญ่กำหนดเงื่อนไขในการสุ่มตรวจสอบจากลูกค้าที่มีมูลค่าการซื้อขายสูง ขณะที่ บล. บางแห่ง สุ่มตรวจสอบจากลูกค้าที่อยู่ภายใต้การดูแลของผู้แนะนำ ที่มีมูลค่าการซื้อขายสูง หรือลูกค้าที่มีมูลค่าการซื้อขายทั้งสูง ปานกลาง และต่ำ เพื่อให้ครอบคลุมหลากหลายกลุ่มลูกค้า นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีการติดตามตรวจสอบการทำหน้าที่ของผู้แนะนำ ที่เคยมีประวัติการส่งคำสั่งซื้อขายโดยที่ไม่มีที่มาคำสั่งของลูกค้าด้วย

ทั้งนี้ บล. ทั้ง 11 แห่ง ไม่พบว่า มีการทำธุรกรรม SSF Block Trade ของลูกค้าหรือผู้แนะนำ ที่มีนัยสำคัญหรือมีข้อสงสัยเหมือนกรณีการทำธุรกรรม SSF Block Trade ตามที่เป็นข่าว ที่พบข้อบกพร่องว่า

ไม่มีการตรวจสอบกลุ่มลูกค้าหรือผู้แนะนำฯ ที่มีข้อสงสัย เช่น กลุ่มลูกค้าที่มีความสัมพันธ์กับผู้แนะนำฯ และกลุ่มลูกค้าที่ซื้อขาย SSF Block Trade โดยที่ บล. ไม่มีการ hedging เป็นต้น

(2) การลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงเกี่ยวกับการซื้อขาย SSF ในลักษณะ Block Trade ของลูกค้า มีการสุ่มตรวจสอบการลงนามของลูกค้าที่เปิดบัญชีใหม่ในรอบการตรวจสอบนั้น ๆ ว่าลูกค้า ต้องมีการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงเกี่ยวกับการซื้อขาย SSF ในลักษณะ Block Trade ก่อนทำธุรกรรมครั้งแรก

(3) ความสอดคล้องและความถูกต้องของราคาหุ้นอ้างอิงและราคา SSF มีการสุ่มตรวจสอบราคา SSF ที่ บล. มีการซื้อขายกับลูกค้าในลักษณะ Block Trade ว่า เป็นไปตามสูตรการคำนวณที่ บล. กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งสุ่มตรวจสอบความผิดปกติของราคา SSF ที่อาจ เบี่ยงเบนจากราคาตลาด โดยการสุ่มรายการซื้อขายของลูกค้า เทียบกับราคาตลาดของหุ้นอ้างอิง

(4) การบริหารความเสี่ยงหรือการป้องกันความเสี่ยง มีการสุ่มตรวจสอบการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารความเสี่ยงโดยสุ่มตรวจสอบจากรายงาน ความเสี่ยงรายวัน (Daily Risk report) ว่า ฝ่ายบริหารความเสี่ยงมีการ hedging หุ้นอ้างอิงครบหรือไม่ หรือสุ่ม ตรวจสอบว่า ฝ่ายบริหารความเสี่ยงมีการควบคุมและติดตามความเสี่ยงเป็นไปตามที่หลักเกณฑ์ที่ บล. กำหนด หรือไม่

ทั้งนี้ จากภาพรวมการกำกับดูแลและตรวจสอบข้างต้น เห็นว่า การกำกับดูแลและตรวจสอบ ในบางเรื่องเป็นเรื่องสำคัญ และอาจช่วยในการตรวจพบกรณีการนำธุรกรรม SSF Block Trade ไปใช้ในทาง ที่ไม่เหมาะสม หรือกระทำการทุจริตที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกค้าหรือ บล. ได้ ดังนั้น เพื่อยกระดับ การกำกับดูแลและตรวจสอบตนเอง (self-discipline) ให้รัดกุมยิ่งขึ้น สำนักงาน ก.ล.ต. จะสื่อสารความคาดหวัง ในการตรวจสอบธุรกรรม Block Trade ในเรื่องต่อไปนี้ เพื่อให้ บล. มีการตรวจสอบในเรื่องนี้ต่อไป

(1) การตรวจสอบระบบการรับและส่งคำสั่งซื้อขาย

(1.1) การสุ่มตรวจสอบที่มาคำสั่งเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่มีธุรกรรม SSF Block Trade เนื่องจากหากสุ่มตรวจสอบที่มาคำสั่งของลูกค้าที่ทำธุรกรรม SSF Block Trade รวมกับลูกค้าที่ซื้อขายสัญญาฯ ประเภทอื่น อาจมีโอกาที่จะสุ่มไม่พบลูกค้าที่ทำธุรกรรม SSF Block trade ได้

(1.2) การตรวจสอบความครบถ้วนของการลงนามในบันทึกข้อตกลงการทำธุรกรรม SSF Block Trade ของลูกค้า เพื่อให้มั่นใจว่า ลูกค้าได้รับทราบและเข้าใจเงื่อนไขในการทำธุรกรรม SSF Block Trade

(2) การตรวจสอบระบบการบริหารความเสี่ยง

(2.1) การตรวจสอบการปฏิบัติตามระบบการบริหารความเสี่ยงหรือการป้องกันความเสี่ยง เพื่อให้มั่นใจว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ บล. กำหนด เช่น หน่วยงาน Block Trade มีการ hedging

หุ้นอ้างอิงครบถ้วนก่อนเปิดฐานะ SSF หรือไม่ หรือฝ่ายบริหารความเสี่ยงมีการควบคุมและติดตามธุรกรรม SSF Block Trade ทุกสิ้นวันตามเครื่องมือการบริหารความเสี่ยงที่ บล. กำหนดหรือไม่ เป็นต้น

(2.2) การตรวจสอบความสอดคล้องและความถูกต้องของราคาหุ้นอ้างอิงและราคา SSF เพื่อให้มั่นใจว่า การคำนวณราคา SSF เป็นไปตามสูตรการคำนวณที่ บล. กำหนด และราคาของหุ้นอ้างอิง และ SSF ไม่ผิดปกติไปจากราคาตลาด ณ ขณะนั้น

4. การจัดการเรื่องร้องเรียน

บล. ทั้ง 11 แห่ง มีนโยบายและระบบการจัดการเรื่องร้องเรียนตามแนวทางการดำเนินการเรื่องร้องเรียนที่สำนักงานกำหนด ดังนี้

(1) กำหนดให้หน่วยงาน compliance เป็นศูนย์กลางในการรับเรื่องร้องเรียนทุกเรื่องจากลูกค้า รวมทั้งข้อร้องเรียนที่ได้รับแจ้งจากสำนักงานหรือ SET โดยหลังจากหน่วยงาน compliance รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวมาแล้ว จะดำเนินการแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง จากนั้นจึงจัดทำสรุปเรื่องร้องเรียนเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการตรวจสอบหรือคณะกรรมการบริหาร และรายงานต่อคณะกรรมการบริษัทให้รับทราบต่อไป ซึ่ง บล. ส่วนใหญ่มีการรายงานต่อคณะกรรมการดังกล่าวเป็นรายไตรมาส

(2) สรุปจำนวนข้อร้องเรียนที่ได้รับในแต่ละไตรมาส และแจ้งให้สำนักงานทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันสิ้นไตรมาส

(3) กรณีผู้ร้องเรียนแจ้งเรื่องผ่านสำนักงาน ให้รายงานข้อร้องเรียนต่อสำนักงานภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับเรื่อง

ทั้งนี้ จากข้อมูลการตรวจสอบในช่วงเดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนมีนาคม 2564 พบว่า บล. ทั้ง 11 แห่ง ไม่มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับธุรกรรม SSF Block Trade